

# Spreeken over God – Luthers perspectief

De generale synode van de Protestantse Kerk houdt zich in het najaar bezig met 'Spreeken over God'. Aanleiding om het onderwerp op de vergaderagenda te zetten is de 'kwestie' Hendrikse, de Zeeuwse dominee en zijn uitspraken over God. ElkKwartaal draagt aan de hand van professor lutherana Markus Matthias (PThU) vanuit de lutherse invalshoek bij aan dit gesprek. In dit nummer deel 1: 'Wat betekent een God hebben, of wat is God?'

**S**criba Arjan Plaisier motiveert dat mede door aandringen van de classes Walcheren en Zierikzee er in het synodegesprek een 'handreiking over dit spreken' moet ontstaan: 'Dit voorstel tot een handreiking zal mede bedoeld zijn om richtinggevend te zijn in de opdracht God ter sprake te brengen. De kerk neemt de vragen naar God zeer serieus. Die hebben op verschillende wijze geklonken in de afgelopen jaren. Vragen rondom het Ietsisme en het Theïsme. En recentelijk dan de opvattingen van ds. Hendrikse. Daarom zal de synode zich op het thema 'spreken over God' bezinnen, opdat de kerk haar opdracht met des te meer overtuiging kan voortzetten. Deze handreiking zal dus bedoeld zijn als vorm van belijdend spreken over God.'

## 'Wat betekent een God hebben, of wat is God?' (BSLK 560, 9f)

Luthers antwoord (Grote Catechismus) op de vraag naar God is terecht vanuit de positie van het scheppel tegenover de Schepper en Onderhouder, vanuit de positie van de (met Zijn, leven, medemensen, goederen en de wereld) begaafde ontvanger tegenover de bron van alle bestaan:

'Een God heet dat waarvan we alle goeds mogen verwachten en waartoe we onze toevlucht nemen in alle nood.' (BSLK 560, 10-13). Om het goede dankbaar als een geschenk van God te aanvaarden en te vertrouwen in God in tijden van nood zijn de twee fundamentele godsdienstige houdingen.

Maar het zou een verkeerd begrip van Luther zijn, als je denkt dat God een projectie van deze religieuze houding is. Als Luther zegt dat de juiste en de enige mogelijke houding ten opzichte van God is 'om hem van harte te vertrouwen en te geloven' (BSLK 560, 14v), omdat 'alleen maar vertrouwen en geloof zowel God als afgod maakt' (BSLK 560, 15-17), dan wil hij de mens van zichzelf, van zijn afgodische gedrag, wegtrekken. Niet het begrip van God maar het begrip van religie is het probleem. Daar waar de mens probeert om zichzelf in relatie tot God te positioneren, hetzij door God schuldenaar te maken, hetzij hem te willen beoordelen in de naam van de gerechtigheid (theodicee), maakt de mens zichzelf tot afgod, is de mens in opstand tegen God. Alleen wanneer de mens leert niet de rechtvaardigheid maar de scheppende goedheid van God als maatstaaf voor

de beoordeling van het leven te maken, leert hij de zegeningen van zijn leven als geschenk te aanvaarden en in tegenspoed en ellende niet te twijfelen aan deze scheppende goedheid van God.

## Transcendentie

Luthers concept van God omvat de transcendentie, de goedheid en almacht van God. Als schepper is God transcendent in verhouding tot de schepping zoals de pottenbakker tot de aarden pot (vgl. Rom 9, 21). Gods goedheid bestaat eruit dat hij de mensen in het Zijn roept (schepping) en onvoorwaardelijk laat bestaan (rechtvaardiging). Uiteindelijk laat Gods almacht het geloof er vast op vertrouwen dat niets God kan hinderen zijn beloften waar te maken; dat niets daarom de mens kan scheiden van de liefde van God die in Jezus Christus is.

## Zelfbeschikking

'Waarom je je hart verbindt, dat is jouw God.' (BSLK 560, 22-24). Zeker, in godsdienst gaat het ook om het juiste aanbidden van God. Echter, voor Luther is deze vraag niet losgekoppeld van het feit dat het geloof, bijgeloof of ongeloof altijd een vorm van zelfbeschikking vertegenwoordigt, waar 'ik' niet zonder kan.

In deze zelfbeschikking is de mens altijd bepaald door de buitenwereld, aangetrokken door het ene of andere, hij is opgesloten in zichzelf, leeft alleen in zijn relatie tot de buitenwereld. De vraag is of hij zich door deze bepalingen vanuit de buitenwereld los kan maken en zich open kan stellen voor de ware God. Alleen in de relatie met God kan hij daar namelijk vrij van worden.

## Dragers van het Zelf

Voor Luther gaat het in het christelijk geloof dus niet om een metafysische verklaring van de natuur en de geschiedenis, maar om de vraag naar